

Republicans ibèrics en el camp de concentració de Mauthausen

Grup destinatari (indicació de l'edat i el lloc en el pla d'estudis)

País	Espanya	Portugal
Indicació d'edat	15-17 anys - 4t ESO 16-17 anys - 1r Batxillerat	16 anys – 9è any
Lugar en el plan de estudios	Continguts de Ciències Socials en Educació Secundària Obligatoria, 4t curs; i Història del Món Contemporani de Batxillerat, 1r curs: http://xtec.gencat.cat/web/.content/curriculum/eso/curriculum2015/documents/ANNEX-6-Ambit-social.pdf (pàg. 26) Batx: http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0023/ff8c75cf-cdff-407a-8969-f47f9766649d/historia_mon_contemporani.pdf	Currículum Nacional d'Història/Ciudadania i Desenvolupament

Temps total assignat a l'activitat d'aprenentatge: 110/120 minuts (2 hores lectives)

Objectius didàctics (Què volem aconseguir amb aquesta activitat d'aprenentatge?):

Que els alumnes ampliïn els seus coneixements i comprensió sobre els republicans ibèrics al camp de concentració de Mauthausen. Mitjançant l'anàlisi de diferents tipus de fonts històriques i amb el suport d'aplicacions digitals, els alumnes seguiran la destinació dels

presos i podran explicar el context que els va portar a aquest camp de concentració nazi. Treballant en col·laboració, els alumnes reflexionaran sobre la memòria col·lectiva i individual del passat i sobre com afecta això la cultura de la memòria actualment.

Resultats de l'aprenentatge (Què sabran i faran els alumnes després de participar en aquesta activitat d'aprenentatge?)

Els alumnes seran capaços de:

1. Explicar nous conceptes: Guerra Civil, republicans, dictadura, exili, camp de concentració, camp d'internament, apàtrides, stolperstein...
2. Explicar com i per què els republicans de la Península Ibèrica van acabar en un camp de concentració nazi Mauthausen/ contextualitzar la vida d'una persona en un context general (guerra civil, exili, deportació i camps de concentració).
3. Analitzar les condicions de vida als camps i els problemes a què s'enfrontaven els presoners.
4. Seleccionar informació digital adequada per a l'activitat d'aprenentatge, tenint en compte una varietat de fonts i mitjans digitals.
5. Analitzar diferents tipus de fonts històriques distingint fets d'opinions
6. Discutir la importància de la cultura del record i la manera com configura la memòria col·lectiva i individual del passat.

Raonament

- ***Una explicació de l'elecció del tema,***

Els alumnes portuguesos no estan familiaritzats amb els camps d'extermini i de concentració nazis. Tenen poc coneixement sobre els camps de concentració portuguesos en territori portuguès sota el règim de Salazar, en general.

Per tant, hi ha poc o cap coneixement sobre els camps a l'estranger, on van ser empresonades milers de persones de diferents nacionalitats, incloent-hi ciutadans portuguesos. Els professors d'història tampoc no coneixen gaire sobre aquesta temàtica, però la veritat és que la investigació acadèmica portuguesa només ha començat a investigar aquesta matèria recentment.

Al pla d'estudis de l'ensenyament secundari espanyol s'ensenya la Guerra Civil, el feixisme i el nazisme, la Segona Guerra Mundial, es parla dels camps de concentració i els alumnes saben què són, però sempre els relacionen amb l'Holocaust i l'extermini dels jueus. Els sorpren quan el professor els explica que també hi va haver espanyols i

catalans. Aleshores mostren molt d'interès. El camp on van ser deportats en gran nombre és Mauthausen, i han de saber per què hi van arribar, com eren les condicions de vida, com van patir els treballs forçats i la repressió en ser deportats. I el més important és que coneguin els testimonis dels que van poder sobreviure, i l'experiència dels familiars que van perdre els pares, germans, oncles... Quan veuen que alguns havien nascut i crescut a la seva ciutat, els alumnes mostren encara més interès, per la qual cosa també se'ls mostra la Stolpersteine i la necessitat de continuar mantenint la seva memòria i lluitar contra les actituds xenòfobes, racistes i discriminatòries. També els ajuda a comprendre millor la realitat política actual i ser crítics i reflexius en les decisions que prenen.

En aquest sentit, aquesta activitat d'aprenentatge pretén oferir una visió general de la història d'aquest camp de concentració, centrant-se per una banda en la seva història i per altra banda explorant les condicions de vida dels presoners partint de fonts primàries i testimonis directes.

L'objectiu principal és que els alumnes (i els professors) siguin conscients de les atrocitats que s'hi van cometre i compreguin l'atmosfera de violència que va assolir Europa, de manera que puguin integrar aquesta part de la història, poc coneguda però important, en els seus coneixements sobre els esdeveniments de la Segona Guerra Mundial.

L'activitat pretén que els alumnes puguin reflexionar sobre les diferents raons per les quals s'ha oblidat durant molt de temps aquesta part de la història nacional i ibèrica, i el silenci sobre les víctimes d'aquest camp; i comprendre les raons per les quals aquests fets continuen sent oblidats en la narrativa i la memòria ibèrica.

Si podem afirmar que hi ha silenci sobre aquest i altres camps, val a dir que això és degut en part al fet que aquestes investigacions són molt recents i no han transcendit àmpliament els murs del món acadèmic, i no han estat apropiades pel professorat portuguès.

Els alumnes han de familiaritzar-se i comprendre aquest tema i altres assumptes per mostrar que els processos històrics majoritàriament traspassen les fronteres i se'n necessita una visió transnacional.

- ***Els coneixements previs necessaris dels alumnes,***

S'espera que els alumnes tinguin un bon coneixement de les característiques de les dictadures ibèriques, i de les aliances silencioses amb la Itàlia feixista i l'Alemanya nazi, així com dels principals esdeveniments històrics relacionats amb els jueus a la Segona Guerra Mundial.

Coneixements previs necessaris: és recomanable, abans de realitzar les activitats, haver après a classe sobre la Guerra Civil Espanyola, el feixisme i la Segona Guerra Mundial,

encara que sigui de manera molt general. Els nous coneixements se centraran en la retirada, l'exili, l'acció de resistència, la deportació als camps de concentració, la vida als camps, els treballs forçats, la repressió i la necessitat de conservar la memòria històrica.

- ***descripció de l'estructura de l'activitat d'aprenentatge***

L'aprenentatge comença amb una breu activitat introductòria on es presenta als alumnes la pregunta clau, es reforça la motivació, es dona una cronologia històrica en què es descriuen els esdeveniments que van precedir la construcció del camp i la finalitat, els llocs i la nacionalitat dels presoners d'aquest camp. El següent apartat (Activitat 1) té com a objectiu proporcionar als alumnes una comprensió general de la història del camp mitjançant una investigació col·lectiva. La segona activitat (Activitat 2) desplaça l'enfocament del passat al present amb una discussió final de posada al dia del que s'ha après, centrant-se en la cultura del record. L'activitat d'aprenentatge conclou amb l'autoavaluació dels alumnes i el gràfic KWL.

- ***l'estratègia d'ensenyament-aprenentatge prevista :***

Aprenentatge cooperatiu (pensar-aparellar-compartir); Aprenentatge cooperatiu (tècnica del puzzle); Anàlisi de textos; Debat en plenari (grup d'experts); Debat moderat en grups complets; Autoavaluació. Es proporcionen fonts secundàries i primàries per analitzar-les i respondre les preguntes. Es construeix un producte final que ha de servir per sintetitzar els aprenentatges bàsics i estimular la necessitat de conservar-ne la memòria.

Al llarg de l'activitat d'aprenentatge s'introdueixen estratègies de reflexió, autoavaluació de l'aprenentatge, per promoure l'autoregulació i millorar l'aprenentatge. La base de la metodologia és la lectura i l'anàlisi de fonts, la conversa entre iguals, respondre per escrit les preguntes de recerca i comunicar l'aprenentatge.

Context de l'activitat d'aprenentatge: Cronologia i llistat de conceptes clau

Pregunta clau:

1. Com van viure els deportats espanyols i portuguesos la deportació al camp de Mauthausen?

Estructura de l'activitat d'aprenentatge (Temps/durada indicada per a cada apartat):

Introducció (exposició de les idees prèvies)

Temps assignat: 25 minuts

Nota per al professorat: a la classe d'història, s'introdueix a l'alumnat al tema perquè comprenguin les raons del seu interès i rellevància. L'activitat d'aprenentatge comença amb una breu introducció, presentant als alumnes la pregunta clau, es reforça la motivació, es dóna una cronologia històrica en què es descriuen els esdeveniments que van precedir la construcció del camp i la finalitat, els llocs i la nacionalitat dels presoners d'aquest camp. La cronologia ha d'incloure una visió general dels esdeveniments des del 1933 fins al 1945 als dos països. L'objectiu és seguir els esdeveniments a Espanya en un apartat de la cronologia i els esdeveniments a Portugal en una altra. S'afegeixen els esdeveniments produïts a Europa i que afecten tots dos països. Perquè els alumnes comprenguin aquest complex tema, han de saber que les dictadures ibèriques no van coincidir exactament en el temps i que tots dos països van tenir circumstàncies polítiques diferents.

Franco i Salazar, aliats malgrat les diferències en la història de la Península Ibèrica, són dues figures que ocupen un lloc destacat com a líders absoluts de les destinacions dels dos països durant el segle XX. Havent arribat al poder amb deu anys de diferència, Oliveira Salazar i Francisco Franco van ser aliats durant més de mig segle, marcant significativament les destinacions dels dos països.

Durant els anys que van estar al poder -fins que la mort els va separar- Franco i Salazar van compartir un profund i visceral odi i menyspreu per la democràcia, el parlamentarisme i el sistema de partits polítics. Tots dos feien apologia de règims autoritaris amb evidents influències del corporativisme feixista. Tot i això, el seu comportament al capdavant de les destinacions de cada país va ser diferent. Salazar va governar amb mà de ferro, però de forma sigil·losa, i sempre va desconfiar de Franco i va témer un atac alemany (nazi) a Portugal, en connivència amb el règim franquista. Franco va voler des del principi fer ostentació de la pompa i el luxe de qui governa amb poca discreció. Havia de pagar favors a Alemanya per tota l'ajuda a la Guerra Civil espanyola que el va portar al poder. Així doncs, les relacions d'Espanya amb el règim nazi van ser més estretes que les de Portugal amb el Reich. Salazar es va mantenir neutral durant la Segona Guerra Mundial, mantenint contactes amb els Aliats, acollint refugiats i organitzacions jueves, mentre que Franco va enviar una Divisió de "voluntaris" al capdavant oriental i va cooperar amb els alemanys, almenys abans del punt d'inflexió de Stalingrad.

Com que els alumnes no estan familiaritzats amb el tema, la cronologia amb els mapes adjunts pot servir com a material de base per a la visió general. L'objectiu és consolidar els coneixements previs que els alumnes poguessin tenir sobre el tema i proporcionar-los la introducció necessària per comprendre plenament aquest cas d'història.

La llista de conceptes clau, distribuïda pel professor, serà completada pels alumnes i ampliada fins al final de l'activitat d'aprenentatge.

La tasca per als alumnes:

- a) El docent demana als alumnes que pensin i introdueixin la seva primera aportació sobre els republicans ibèrics en el camp de concentració de Mauthausen en la taula KWL.

Taula KWL

Què SÉ sobre els republicans ibèrics al camp de concentració de Mauthausen	Què més VULL SABER sobre els republicans ibèrics al camp de concentració de Mauthausen	Què HE APRÈS sobre els republicans ibèrics al camp de concentració de Mauthausen (Respondre al final de l'activitat d'aprenentatge)

- b) El docent demana als alumnes que facin una ullada a la [cronologia digital](#) i al Llistat de Conceptes Clau i que responguin a les següents preguntes:

1. Què va provocar l'exili dels republicans espanyols i els portuguesos?
2. Quina relació van establir el govern de Hitler i el de Franco després de la reunió d'Hendaia? Què pretenia Hitler? Per què Espanya no va entrar en guerra?
3. Pots trobar almenys tres semblances que permetin confirmar que tots tres governs tenien un model polític molt semblant? Esmenta-les.
4. Per què el govern nazi va ordenar la construcció de camps de concentració? En què es basava la política racial? Quin va ser el primer camp de concentració construït pels nazis? Quan es va construir?

5. Quan van començar les deportacions de republicans als camps de concentració nazis?



<https://www.segre.com/es/noticias/lleida/2021/05/22/lleida-remember-the-neighbors-deported-to-nazi-concentration-camps-with-new-stolpersteine-135466-1092.html>

El docent demana als alumnes que observin les fotos i responguin les preguntes:

1. Com es diuen les llambordes que es veuen a les fotografies? N'has sentit a parlar? Els has vist a la teua ciutat?
2. Si no estàs familiaritzat amb el terme stolpersteine cerca una explicació a la llista de termes clau.
3. Observa les inscripcions que conté. Escriu el contingut que llegeixes. A qui es refereixen? Fixa't en les dates i llocs esmentats. Quina informació ens proporcionen?
4. Observa que està instal·lada a la vorera. Pots explicar per què? Quina és la finalitat?

Així, la narrativa baixaria des de l'enquadrament general (revisió) fins a l'individu i la seva experiència en el mateix període.

El professor anuncia la **pregunta clau**:

Com van viure els deportats espanyols i portuguesos la deportació al camp de Mauthausen?

Activitat 1

Nota per al docent: a la part central de la lliçó, els professors aplicaran una estratègia d'aprenentatge cooperatiu tipus puzzle. En el primer pas, dividiran els alumnes en cinc grups (grups puzzle/grups base) de 5 alumnes cadascun. Aquestes agrupacions originals es poden anomenar grups d'origen dels alumnes o grups trencaclosques. Cada grup treballarà conjuntament els cinc temes proposats. Al segon pas, es formaran cinc grups d'alumnes experts. Els alumnes compartiran les seves troballes mentre treballaven als grups trencaclosques. En un tercer pas, els alumnes tornen al grup origen i es comparteixen els resultats de la seva recerca per construir un producte comú.

Una descripció de la mateixa i el model d'acta d'avaluació estan disponibles als enllaços:

<https://bit.ly/3iaS9Pu> <https://bit.ly/3rlnKLv>

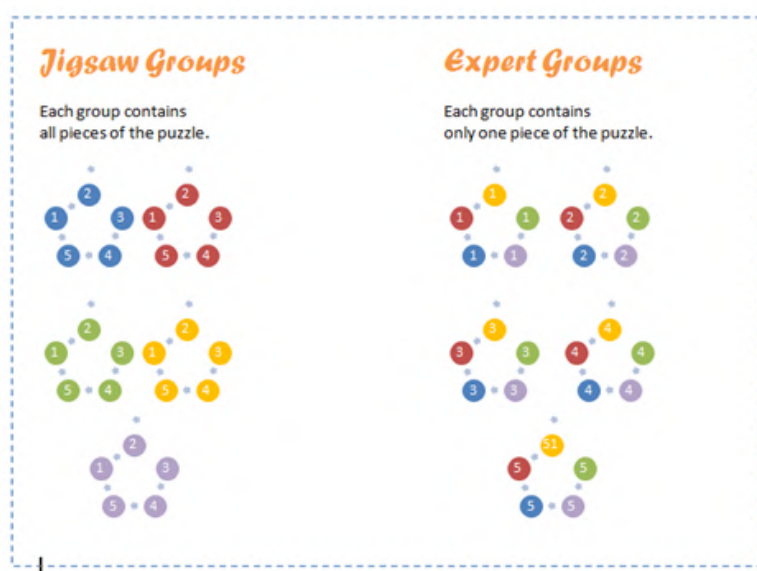


Diagrama de puzzle per Loranda Miletic

PRIMERA PART - Jigsaw grups/Grups base

Durada: 30 minuts

- Els alumnes es divideixen en cinc grups de cinc.
- Cada alumne, en el seu grup, es farà expert en un dels temes.
- A cada alumne se li assignen les preguntes del grup expert al qual pertany.

Tasca: Llegir atentament el text, analitzar les fotos i els gràfics, prendre notes i, juntament amb els companys, trobar les respostes a les preguntes següents.

GRUP EXPERT 1: “Retirada”

Per entendre perquè els exiliats espanyols i portuguesos van arribar al camp de concentració de Mauthausen, hem de comprendre d'on venien i les causes que van portar a la seva detenció i deportació. També podeu consultar [cronología digital](#) i el Llistat de Conceptes Clau.

Per això, proposem que s'investigui:

- què va ser la “Retirada”?
- quines van ser les causes que la van provocar?
- on van ser acollits els refugiats a França?
- com van viure aquesta situació?

I una vegada a França,

- Quines van ser les causes de la seva detenció i deportació als camps nazis, i en concret, a Mauthausen?

ACTIVITATS:

1. Observa aquesta imatge i explica el que observes:



L'arribada dels exiliats a Le Perthus, França, el 28 de gener de 1939. © Anònim / Colecció Eric Forcada

- a. Quin lloc veus escrit al cartell? De quin lloc es tracta?
- b. Construeix una hipòtesi: què fan aquestes persones en aquest indret? D'on vénen? Qui són?
- c. Quins objectes porten? Porten armes? Per què creus que van desarmats?

d. I com van vestits? Observa que porten una manta. A quina època de l'any correspon? Sabries dir a quin any correspon la fotografia?

2. Llegeix el següent article de premsa, publicat el 02/11/2019, i respon les preguntes: “La Retirada: 80 anys des que 475.000 refugiats espanyols van arribar a França”.

<https://www.france24.com/es/20190210-aniversario-80-retirada-refugiados-francia>

a. Què va ser la “Retirada”? Quan i on va passar?

b. Quines van ser les causes de la “Retirada”?

c. Com es va produir aquesta fugida en massa? Qui van ser els que van fugir?
Comprova les hipòtesis que has fet observant la fotografia.

d. Com van ser acollits a França? On els van enviar?

e. Observa el mapa que apareix a continuació i descriu on es trobaven els camps de Saint Cyprien, Barcarès i altres.

Camps de concentració a França:

<https://blocs.xtec.cat/exili09/files/2009/06/campsconcentraciofranca1939.jpg>

f. Descriu breument les condicions en què van haver de viure.

3. Llegeix la biografia de José Nunes Mateus (portuguès) i analitza per què es va exiliar. Per quines raons van arribar els exiliats portuguesos a França?

José Nunes Mateus va néixer el 9 de juny de 1908 a Ferrarias Cimeiras (Castell Branco - Portugal). Va emigrar a Espanya juntament amb un germà abans de la guerra civil. En esclatar el conflicte, el juliol de 1936, es va allistar com a voluntari a les milícies populars i posteriorment a l'Exèrcit Popular de la República, mentre que el seu germà va optar per tornar a Portugal. El febrer del 1939, es va refugiar a França i va ser internat en un dels camps de refugiats, sense conèixer la ruta que el porta al camp de les Alliers, a l'estiu del 1940.

Va formar part dels deportats del “Convoy dels 927”, que va sortir d'Angulema el 20 d'agost de 1940, com a part del comboi dels “espanyols vermells”. A Mauthausen, va rebre el número 4233. Juntament amb Mário Teixeira Galimanes, van ser els primers portuguesos a ser traslladats al camp satèl·lit de Gusen (número de registre 9508), el 24 de gener de 1941, on va morir el 20 de novembre de 1941.

<https://impresanacional.pt/wp-content/uploads/2021/06/O-Essencial-Sobre-Os-Portugueses-no-Sistema-Concentracionario-do-III-Reich.pdf>

4. Llegeix el següent text i respon les preguntes:

“Les principals proves que demostren que Franco, Serrano Suñer i la resta dels dirigents franquistes van participar per activa i per passiva en la deportació de 9.000 espanyols a camps de concentració són:

El 31 de juliol del 1938, la policia franquista i la Gestapo havien signat un protocol d'actuació conjunta que agilitzava els processos d'extradició i l'intercanvi d'informació sobre els seus enemics comuns.

El 1939 i 1940, els governs alemany i espanyol van intercanviar correspondència que reflecteix l'interès de les autoritats franquistes per capturar els dirigents republicans exiliats a la França ocupada. A telegrams i cartes, Madrid "ignora" la sort de la resta dels espanyols que romanien refugiats en territori francès.

Entre el 16 i el 25 de setembre del 1940, Serrano Suñer va visitar Berlín i es va reunir amb Hitler, Himmler i Heydrich, cap de l'Oficina Central de Seguretat del Reich (RSHA). El dia que el ministre de l'Interior franquista va abandonar Alemanya, Heydrich va emetre una ordre molt específica titulada "Tractament als territoris alemanys i estrangers dels antics combatents vermells espanyols". Deia: "Per ordre del Führer (...) dintre els combatents vermells de la guerra a Espanya, pel que fa als súbdits espanyols, procedeix directament el seu trasllat a un camp de concentració del Reich". A partir d'aquell moment, els espanyols que romanien a camps de presoners de guerra, on es respectava la Convenció de Ginebra, van ser seleccionats i enviats als camps d'extermini.

El règim de Franco tenia informació i capacitat de decisió sobre el destí dels presoners espanyols. Quan va voler alliberar i, per tant, salvar de la mort algun d'ells, ho va fer sense cap mena de problema. Hi ha constància de dos deportats que van sortir de Mauthausen gràcies a les gestions que Serrano Suñer va fer davant les autoritats alemanyes.

Va ser especialment cridaner el paper exercit pel Consolat d'Espanya a Viena. El seu responsable va mantenir una fluida comunicació amb els responsables de les SS a Mauthausen. Als arxius alemanys es conserven els missatges que va intercanviar amb el camp per demanar informació sobre els presoners o els objectes personals d'algun mort."

Hernandez de Miguel, C. (2015). Los últimos españoles de Mauthausen. B De Bolsillo. <http://deportados.es/culpables-responsabilidad-franquista>

- a. Quines relacions van mantenir Alemanya i Espanya/Portugal durant la guerra?
- b. Què demostra que Franco va facilitar i va promoure la deportació de republicans als camps de concentració i, en particular, a Mauthausen?
- c. Com van ser considerats els republicans espanyols pels nazis?

Textos opcionals per a grups amb major competència lectora o per incorporar a la feina amb alumnes de 1r de Batxillerat

"Per escapar de les seves miserables condicions als recintes de filferro d'arç d'Agde, Algers-sur-Mer i Banyuls-Sur-Mer, entre altres camps d'internament francesos, alguns republicans espanyols vençuts es van oferir com a voluntaris per a les Compagnies de Travailleurs Étrangers (CTE o Companyies de Treballadors Estrangers), la Legió Estrangera Francesa o altres llocs d'avançada dels moviments de la Resistència. Tot i que

sovint se'ls obligava a allistar-se, hi havia un desig comú entre aquests homes que havien donat suport o lluitat per la República Espanyola de continuar la lluita contra el feixisme per qualsevol mitjà possible. A molts se'ls va ordenar anar a la Línia Maginot per treballar a les fortificacions i així van ser fàcilment capturats quan Alemanya va ocupar França el 1940. Van ser enviats ràpidament a camps de presoners de guerra alemanys o Stalags. Tot i que alguns van mantenir l'esperança de ser repatriats a Espanya, va quedar clar que eren persones non grates per a Franco i el seu destí va quedar en mans dels nazis. També hi va haver espanyols deportats a Mauthausen directament des dels centres de refugiats de França.”

Brenneis, S.J. (2018). Spaniards in Mauthausen. Representations of a Nazi Concentration Camp, 1940–2015. University of Toronto Press, p. 10

- a. Quines alternatives va donar el govern francès als refugiats republicans?
- b. Quines van ser les principals causes de la deportació a Mauthausen i altres camps per part dels nazis?

GRUP EXPERT 2: El camp de concentració de Mauthausen

Introducció

Nota per al professor: Per tenir informació general sobre el camp de concentració de Mauthausen, presentem una sèrie de tasques que inclouen diferents tipus de fonts: fonts primàries, a causa de la necessitat de rescatar fotografies i testimonis, i fonts secundàries, com ara mapes i textos informatius publicats per historiadors.

Què volem amb aquesta proposta?

- Conèixer la història del camp de concentració de Mauthausen i les estadístiques bàsiques.
- Conèixer aspectes bàsics del funcionament del camp a través de la lectura i observació de les fonts: transport, treballs forçats i les formes en què van morir els deportats.

1. Informació bàsica sobre el camp de Mauthausen. Llegir i respondre les preguntes:

Camp de concentració situat a prop d'una pedrera de pedra en desús a uns cinc quilòmetres de la ciutat de Mauthausen, a l'Alta Àustria. Mauthausen va començar a funcionar l'agost del 1938, uns mesos després de l'Anschluss [l'annexió d'Àustria per part d'Alemanya]. Els primers presoners que van arribar van ser obligats a construir el camp i a treballar a la cantera. El treball a la cantera va resultar mortal per a molts. Durant el seu primer any, els presoners portats a Mauthausen eren delinqüents comuns, persones

considerades “associals” i no aptes per viure a la societat alemanya. Els opositors polítics del Reich, inclòs un grup de presoners polítics traslladats des de Dachau, també van ser portats a Mauthausen. Al llarg de la guerra, el camp es va utilitzar principalment per a opositors polítics o ideològics al règim nazi. Quan va començar la guerra, les coses van canviar a Mauthausen. Fou ampliat i esdevingué un camp de concentració i centre d'extermini d'opositors polítics i ideològics del Reich i d'altres països ocupats pels nazis. Entre els presoners que van arribar el 1940 hi havia un grup d'espanyols republicans que havien fugit d'Espanya després que el general Francisco Franco guanyés la Guerra Civil espanyola. Des del 1941 fins al maig del 1945 van arribar nous presoners a Mauthausen, entre ells jueus, molts nous presos espanyols, presos polítics txecs i presoners de guerra soviètics. Van continuar arribant presoners dels Països Baixos, Unió Soviètica, Txecoslovàquia i Iugoslàvia. A més, van arribar transports des de França, Bèlgica, Grècia i Luxemburg. El camp va ser alliberat amb l'arribada de les tropes dels Estats Units. En total, 199.404 presoners van passar per Mauthausen. Aproximadament 119.000 van ser assassinats o van morir per les dures condicions, l'esgotament, la desnutrició i l'excés de treball.

<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/mauthausen>

- a) Quant de temps va estar en funcionament el camp de concentració de Mauthausen?
- b) Quants deportats hi va haver? Quants hi van morir?
- c) Quin tipus de grups componen els deportats al camp de concentració? D'on procedien? Per tant, amb quina finalitat es va construir i com va evolucionar?
- d) Quina va ser la principal característica dels deportats espanyols?
- e) I els deportats portuguesos? En cas de dubte, es pot repassar la informació mostrada a la cronologia.

2. Com era Mauthausen?

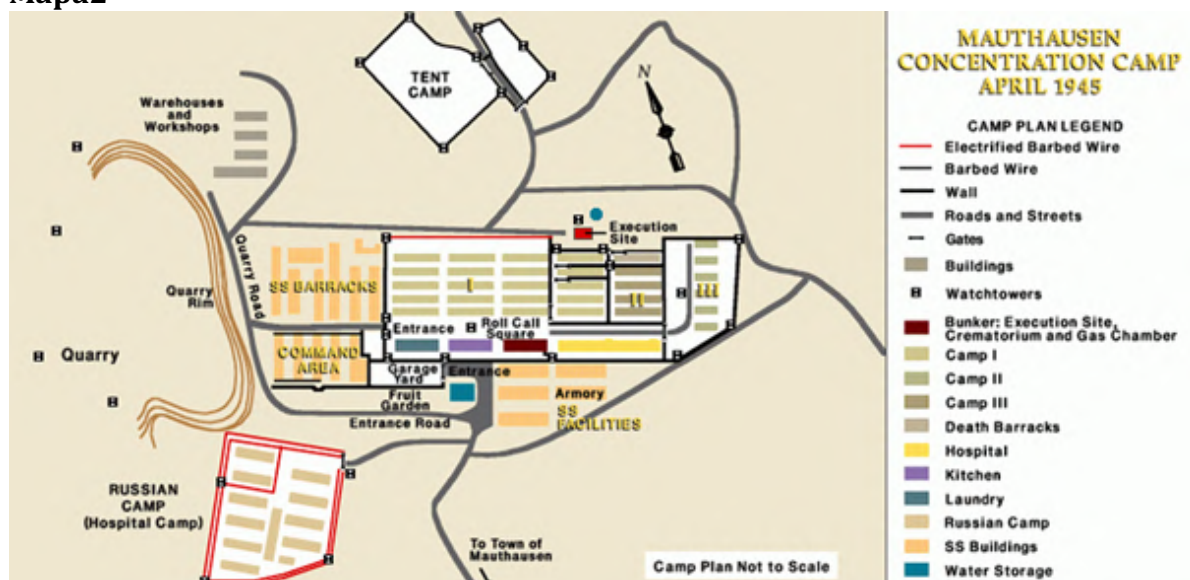
Observa els mapes i respon:

- De què tracta el mapa 1?
- On era Mauthausen? Localitzar/identificar el camp al mapa 1.
- Explicar el nom del mapa 1 “Camps nazis a l'antiga Àustria 1938-1945”.
- Observar el mapa 2. Descriure de quines parts es componia el camp.
- Identifica les infraestructures necessàries per al funcionament del camp?

Mapa 1



Mapa2



3. Arribada a Mauthausen

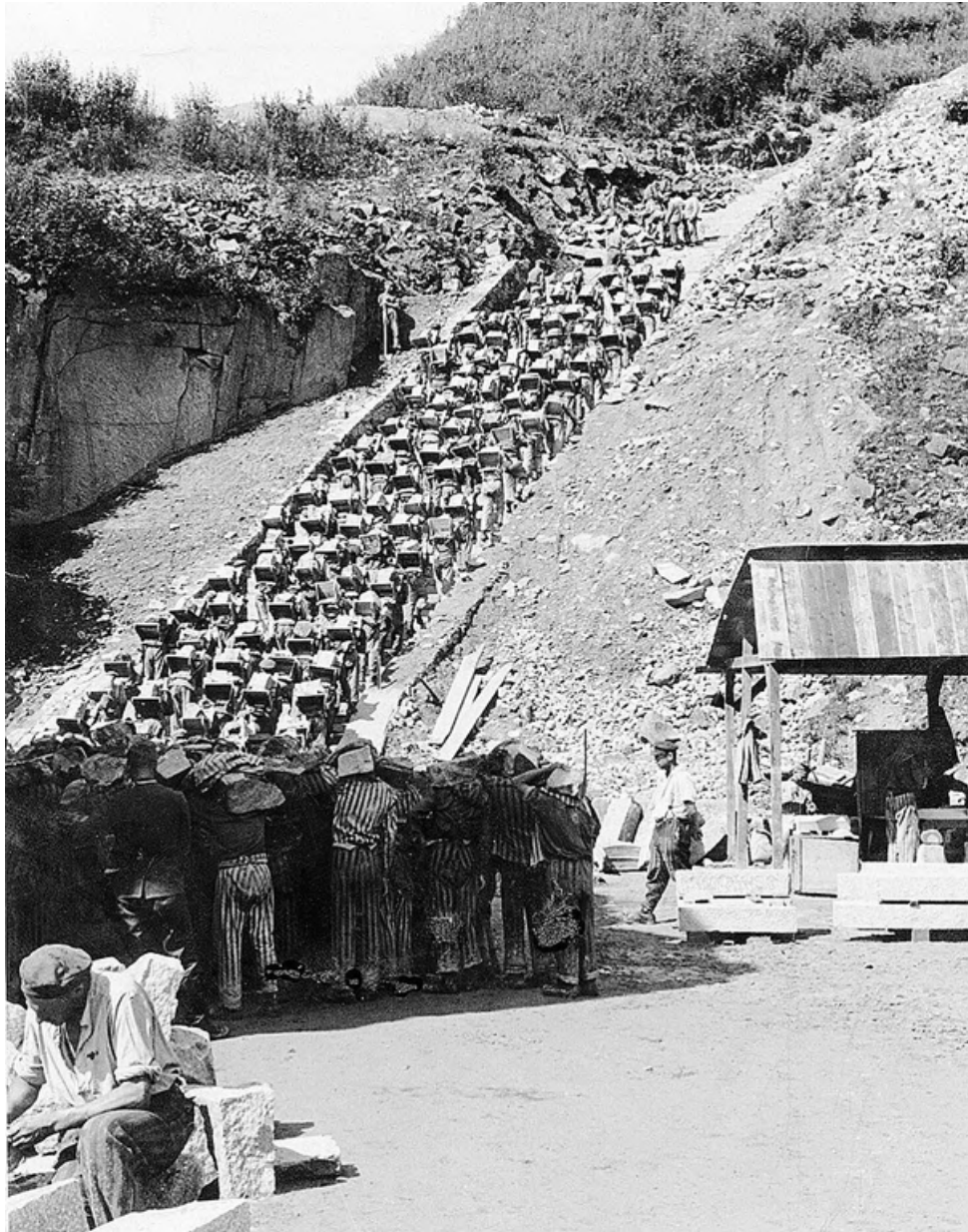
Consultar el següent enllaç i respondre les preguntes:

<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/deportations-to-killing-centers#inside-the-railcars-1>

- Com es traslladava els presoners als camps de concentració?
- En quines condicions viatjaven?

4. Treballs forçats al camp de concentració

- Observa la fotografia següent:



https://historia.nationalgeographic.com.es/medio/2021/05/03/800px-bundesarchiv-bild-192-269-kz-mauthausen-haftlinge-im-steinbruch_fb204473_800x1020.jpeg

b) Llegeix el següent text:

“Cada matí, a l'hora assenyalada, els kommandos sortien de la fortalesa, o camp interior, amb la gorra treta i els ulls girats cap a l'esquerra en passar per la porta principal, en deferència al Kommandant. El major dels Kommandos estava assignat a la cantera de granit propietat de la Deutsche Erd- und Steinwerke (DEST), que ara estava en mans de les SS. Aquesta pedrera (Steinbruch DEST), situada a un quilòmetre de la fortalesa, forma un cercle enorme, o pou, d'uns 350 metres de diàmetre, envoltat en part per parets de 40 a 75 metres d'alçada. (..)

Fins al 1942, l'escala estava feta de 160 roques o penyals amuntegats de qualsevol forma i amb alçada desigual, de manera que tots els esglaons eren irregulars i alguns tenien 40 centímetres d'alçada. A partir del 1942 van ser 186. El simple fet de pujar-les a ritme militar, sota els garrots de les SS i dels kapos, requeria un esforç immens; no es permetien parades. A aquest calvari cal afegir l'efecte d'una dieta d'inanició programada, el cansament de treballar durant tot el dia, sense importar el clima, sota els cops, arrossegant les roques de granit, carregant-les als camions de volteig, sense un moment de pausa, excepte al migdia. Imagini's llavors les forces que quedaven per a la marxa de tornada a la fortalesa per les escales, cada presoner carregat amb una roca de 20 kg, o el cadàver d'un camarada (ja que no es deixava res enrere), o les olles de dinar (la Kessel amb capacitat per a 50 litres i que pesava més de 35 kg buida). El supervivent Jean Laffitte descriu la fila de presoners escaladors amb la vívida metàfora d'una monstruosa eruga les potes del darrere de les quals s'esforcen per seguir el ritme de la resta, sobretot una vegada que les potes davanteres arriben al cim i augmenten el ritme a la plana. Aquesta agonitzant escalada, sense veure res més que les cames dels presoners de les tres files precedents, trontollant desesperadament per mantenir-se en línia, i esperant ser assenyalat en qualsevol moment per les SS, rebre una traveta, potser, que l'envia caient al fons amb la seva roca, per ser allí copejat fins a la mort, aquesta va ser l'experiència que s'amaga darrere de les fredes estadístiques inanimades que informen que “van morir milers”. (...)

La majoria dels presoners pujaven l'escala una vegada al dia, però molts ho feien més: almenys dos supervivents espanyols, Juan de Diego i Sebastián Mena, testifiquen que els seus grups la pujaven diàriament entre deu i dotze vegades, cinc o sis per la matí i cinc o sis a la tarda. ”

Wingeate Pike, D. (2000). Spaniards in the holocaust. Mauthausen, the horror on the Danube. Routledge, p. 84-85.

c) Respondre a les següents preguntes sobre les imatges i el text:

- Què es veu en aquesta fotografia?
- Com es deia el lloc que estàs veient?
- Per què es feia servir aquesta escala?
- Quines conseqüències tenia per als deportats?
- Com els tractaven els SS?

5. La mort a Mauthausen.

Llegeix el següent text i respon les preguntes:

“De Diego va haver d'aprendre el significat de les diferents “administracions” o maneres de matar els presoners (entrevista De Diego). Aquestes podien incloure suposats suïcidis, malalties, esgotament, penjaments i electrocucions, entre les moltes altres formes en què les SS mataven els presoners de Mauthausen. Per a la llista de morts, de Diego va traduir

aquestes causes de mort al llenguatge particular dels nazis, cosa que finalment va ofuscar la causa real de la mort (Toran, Joan de Diego 119). Els presoners traslladats al castell de Hartheim, un lloc d'avançada de Mauthausen a la cambra de gas del qual van ser assassinats els combois de presoners, per exemple, van ser registrats al registre oficial com si haguessin estat transportats al "sanatori" de Dachau (Joan de Diego 119; Roig, Els Catalans 288).

Gràcies a la seva feina a les oficines, De Diego va arribar a dominar aquestes formes codificades d'emascarar les causes reals de la mort dels presoners. El fet que De Diego conegués cada vegada millor el funcionament intern del camp, l'obsessió dels nazis per portar un registre i els subterfugis mitjançant els quals les SS documentaven els seus assassinats massius de presoners es convertirien en una cosa inestimable després de l'alliberament del camp. En una ocasió, de Diego va rebre l'ordre de recuperar les targetes d'identitat dels cadàvers a la cambra de gas de Mauthausen (Toran, Joan de Diego 120); en moltes altres, va acompanyar els cadàvers des de la cambra de gas fins al crematori, amb el seu llibre de registre sota el braç (Roig, Els Catalans 307). Aquestes experiències el van convertir en un testimoni presencial de l'Holocaust: "em va permetre saber que hi havia càmeres de gas" a Mauthausen (Entrevista De Diego), un fet que encara es posava en dubte els anys posteriors al final de la Segona Guerra Mundial."

Brenneis, S.J. (2015). Spaniards in Mauthausen. Representations of a Nazi Concentration Camp, 1940–2015. University of Toronto Press, p. 45

- a) De quines maneres diferents van morir els deportats?
- b) Com s'han conegut aquestes dades?

Nota per al professor: Activitat opcional

"Els testimonis dels deportats espanyols de la crueltat contra els jueus"

Si voleu desenvolupar un projecte didàctic o realitzar una activitat extraescolar addicional, us suggerim que aprofundiu en el camp de concentració de Mauthausen per incloure, a més dels republicans de la Península Ibèrica, altres presos del camp, principalment jueus. Mauthausen no era un camp destinat a la matança massiva de jueus, era un camp de concentració destinat als antifeixistes. Això significa que els jueus del camp eren o bé combatents jueus de les Brigades Internacionals a Espanya o bé jueus holandesos que van ser enviats allà a la primavera de 1941 com a represàlia després de la vaga general d'Amsterdam al febrer de 1941. En aquesta data, el sistema d'extermini dels jueus encara no estava instal·lat, i ni tan sols planejat. Però hi va haver diversos jueus holandesos van ser gasejats l'estiu del 1941 a Hartheim, un annex de Mauthausen, i que va ser un lloc d'extermini de persones alemanyes amb discapacitat.

En aquest microcosmos es poden explorar moltes qüestions històriques importants:

- la vaga d'Amsterdam, per protestar contra una onada de mesures antisemites, va ser un esdeveniment molt excepcional al continent i a tota la guerra;
- el gaseig d'alemanys discapacitats i, més tard, el gaseig de jueus van ser organitzats pels mateixos tècnics;

- els heroics membres de les Brigades Internacionals que van resistir els nazis a Mauthausen van ser víctimes d'una purga estalinista el 1952 (el procés Slansky), que també va ser una purga antisemita;
- la convivència de republicans espanyols i jueus va ser molt significativa en els camps francesos creats el 1939 per la Tercera República per als espanyols, que van ser utilitzats el 1940-1941 pel règim de Vichy per internar desenes de milers de jueus estrangers.

La bibliografia i les fonts per a aquesta activitat es troben al final de l'activitat d'aprenentatge.

GRUP EXPERT 3: LES VÍCTIMES - ESPANYOLS

Introducció

Per apropar-nos a l'experiència viscuda pels deportats espanyols, presentem testimonis de supervivents i la biografia d'una de les víctimes que van patir l'horror de Mauthausen: Enric Curià Gatus, nascut a Roselló, Lleida. Gràcies a la seva filla podem accedir als documents que ens apropen a les seves vivències.

Què pretenem amb aquesta proposta?

1. Apropar-nos a l'experiència viscuda pels deportats espanyols.
2. Conèixer, a través de les víctimes, els treballs forçats a què van ser sotmesos i els maltractaments de què van ser víctimes.
3. Comprendre el perquè de la necessitat de preservar la memòria de les víctimes.

Enric Curià: deportat a Gusen.



Enric Curià a l'escola
Arxiu familiar



Stolpersteine d'Enric Curià Gatiús en el nº 46 del Carrer
Cavallers. Foto: Paeria de Lleida

1. Llegeix atentament la seva biografia i respon les preguntes, en algunes de les quals s'han afegit testimonis de supervivents de deportats, que ens han d'ajudar a comprendre millor el camí seguit per Enric Curià:

<https://territoris.pageflow.io/al-meu-estimat-desertor#300559> o
<https://www.territoris.cat/articulo/societat/meu-estimat-desertor/20210623111727074484.html>

- a) Per què va desertar Enria Curià de l'exèrcit? Com va acabar lluitant contra l'Exèrcit Popular de la República?
- b) Quan i com va arribar a França? En quins camps francesos va ser internat?
- c) Quan va ser lliurat a la Gestapo? Quan va arribar a Mauthausen? Quin número de registre se us va assignar? Què significava per a ells tenir un número assignat?
- d) Què va sentir en arribar al camp de Mauthausen? Treballem a partir del testimoni d'un deportat que va poder sobreviure:

d.1. Llegir el testimoniatge personal següent de l'arribada a Mauthausen:

“No feia cinc minuts que havíem franquejat les dues torres que com dues pagodes s'aixequen davant de l'entrada del camp de concentració de Mauthausen, que ens van fer despullar quedant amb el sol vestit que la nostra mare ens va donar quan ens va posar al món. Per tal d'anorrear i desposseir els deportats de tota la seva

personalitat, els SS havien calculat molt bé quins eren els mètodes a emprar. El primer consistia a despullar aquells homes de les peces de vestir, condemnant-los a la més estricta nuesa, la humiliació no quedava aquí, ella anava prenent precaucions, les més insolents mofes dibuixaven i redoblaven de sadisme per degradar aquells éssers de la condició homes. Atacats amb aquella brutalitat, la sensibilitat humana percebia un xoc tan gran que els SS aconseguien en la majoria dels casos destruir la personalitat afectiva durant un lapse de temps... En aquestes condicions va fer la seva entrada al camp de Mauthausen el primer transport d'espanyols.”

Juan de Diego Herranz (Barcelona, 1915 - 2003) a Rosa Toran: Joan de Diego, tercer secretari Mauthausen, 2007, Barcelona, Edicions 62, p. 81. at [#1 Republicanos españoles en Mauthausen](#).

- Observeu la foto de l'entrada al camp. Quin aspecte té, segons Juan de Diego? Què diu la inscripció que hi ha?



- Descriu amb les teves paraules el tracte a què són sotmesos els deportats només entrar al camp.
- Què significa la frase: “A fi d'anorrear i desposseir els deportats de tota la seva personalitat...”? Què pretenien els nazis amb això?
- Qui eren les SS? Si no estàs familiaritzat amb aquesta abreviatura i el seu significat, cerca una explicació a la Llista de Conceptes Clau.
- Com us fa sentir la lectura d'aquest testimoni?

e) On va ser traslladat uns dies després? Amb quin número? Què en sabeu del camp de Gusen?

CAMP DE GUSEN



Camp de concentració de Gusen després de l'alliberament, maig de 1945 (fotos: US National Archives and Records Administration). Memorial de Mauthausen.

Consultar aquests enllaços per respondre:

<https://public.flourish.studio/visualisation/580339/>

<https://www.mauthausen-memorial.org/en/History/The-Mauthausen-Concentration-Camp-19381945/The-Gusen-Branch-Camp>

https://english.elpais.com/elpais/2019/08/09/inenglish/1565343422_748912.html

e.1. Quan es va crear?

e.2. Per a què servia?

e.3. Quants deportats foren deportats a Gusen? Quantes víctimes es van comptabilitzar?

e.4. Quantes víctimes espanyoles es calcula que van morir en aquest camp?

f) Ens preguntem com va haver de ser la seva estada al camp de concentració. Presentem el testimoni de Josep Pons¹, un exemple que ens pot ajudar a entendre les condicions de vida al camp.

"La desinfecció només servia per torturar-nos. Ens despertàvem a les quatre del matí i, després de beure aquesta classe d'aigua tenyida, ens despul·làvem completament i havíem d'anar a la plaça del camp. Havíem d'anar-hi tots els presoners, inclosos els malalts de l'hospital, la majoria amb quaranta graus de febre. La desinfecció durava tot el dia i la nit, no es feia res en tot moment i, a més, no ens donaven menjar a tot el dia. A la tarda, ens duxtaven i, al final, sense poder assecar-nos, ens portaven de tornada a la plaça. Els malalts no podien resistir-ho i, en arribar-hi, anaven al crematori. Cada nit hi havia un

¹Nascut a Manresa el 17/04/1915. Va ser deportat a Mauthausen el 13 de desembre de 1940 on tenia el número 5147, i a Gusen amb el 43.769. Va treballar durant tres anys a la pedrera de Gusen. Va sobreviure, malgrat el seu estat d'esgotament total. Va morir a l'exili a París el 29/03/1992.

canvi de control per veure si teníem misèria. Era inevitable trobar-hi un poll, sobretot al principi, quan ens canviàvem de roba cada tres o quatre mesos.”

Roig, M. (1977). Els Catalans als camps Nazis. Edicions 62, Barcelona, p. 244

f.1. Què pretenien les SS amb aquest tracte als presoners?

g) Quan va morir? Quina va ser la causa real de la seva mort?

h) ¿Por qué se informó de la muerte de Enric Curià en 1961? ¿Por qué fue recibido tan tarde?

i) Els dies 10, 11 i 12 de maig del 2012, María Teresa Curià (la seva filla) va visitar per primera vegada el camp de concentració de Mauthausen. Aquest va ser el primer dels seus 6 viatges al cor de la memòria de la barbàrie nazi. En aquest va visitar Gusen, on va poder llegir una carta adreçada al seu pare, escampar terra de la muntanya Gardeny i col·locar-hi una placa commemorativa:

“Estimat desertor (...) t'ofereixo la meua veu, per cridar amb tu, als quatre vents, cosa que, en silenci, vas haver de suportar. Aquí van culminar tots els teus patiments. (...)”
“[transcripció parcial de la carta original de Maria Teresa Curià llegida a Gusen i Mauthausen l'11 i 12 de maig de 2012]



Maria Teresa Curià en el primer viatge a Mauthausen. Foto: Cedida per Teresa Curià..

- Redactar un text breu (5 línies) en què es valori la importància de la investigació realitzada per Maria Teresa Curià per ajudar a conservar la memòria de les víctimes dels camps nazis.

GRUP EXPERT 4: LAS VÍCTIMES - Portuguesos

Introducció

Per acostar-nos a l'experiència viscuda pels deportats portuguesos, presentem testimonis de supervivents i la biografia d'una de les víctimes que van patir l'horror de Mauthausen: Tomás Vieira, nascut a Paderne, Algarve. Gràcies a una investigació recent podem accedir als documents que ens apropen a la vida de Tomàs Vieira.

Què pretenem amb aquesta proposta?

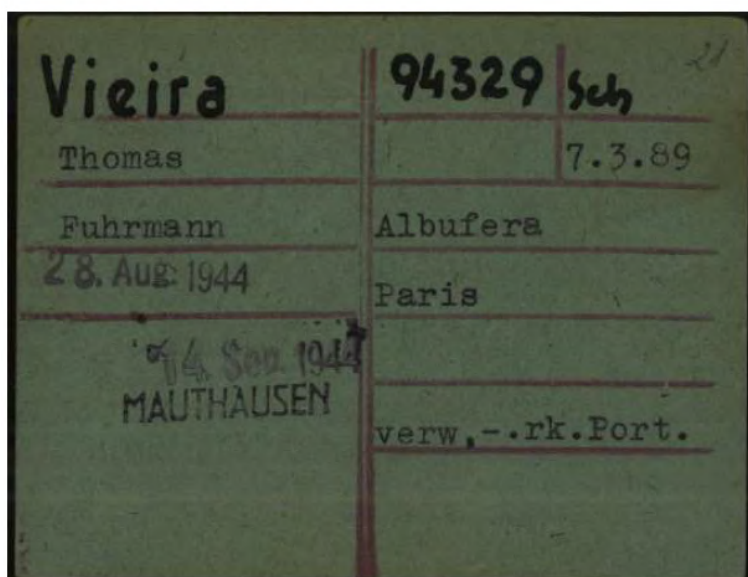
1. Apropar-nos a l'experiència viscuda pels deportats portuguesos.
2. Conèixer, a través de les víctimes, els treballs forçats a què van ser sotmesos i els maltractaments de què van ser víctimes.
3. Comprendre el perquè de la necessitat de preservar la memòria de les víctimes.

Tomás Vieira: deportat al subcamp d'Ebensee.

Estudiar les fonts primàries sobre Tomás Vieira



Fotografia de Tomás Vieira



Tarja personal de presoner de Tomás Vieira al camp de concentració de Mauthausen.
Copyright © Arolsen Archives, 2019

1. Veure aquest vídeo que explica la vida de Tomàs Vieira i com es va conèixer la seva experiència: https://www.youtube.com/watch?v=hkX_MGok78E
 - a) Quan i per què va ser Tomàs Vieira a França? Quan i per què va ser detingut?
 - b) En quin camp francès va ser internat? Quant de temps va estar pres?
 - c) Tomás Vieira va viatjar en el “tren fantasma”:
<http://www.lesdeportesdutrainfantome.org/evasions.htm>
 - Què era?
 - A qui transportava?
 - Quant durava el viatge?
 - D'on venia i on arribava?
 - En quin punt del trajecte es van produir més fugides?
 - Explicar algun dels successos ocorreguts a l'itinerari que hagin cridat l'atenció.
 - d) A quins camps alemanys va ser deportat? Quan va arribar a Mauthausen? A quin subcamp va ser enviat?
 - e) Quan va morir? Quina va ser la causa real?
 - f) Hi va haver algun intent, per part de les autoritats portugueses, de salvar-lo?
 - g) Què creus que va sentir Tomàs Vieira en arribar al camp de Mauthausen? Llegir atentament el testimoni d'un deportat que va poder sobreviure:
2. Llegir el testimoniatge personal següent de l'arribada a Mauthausen:

"Un cop travessada la porta, els SS desapareixen i els kapos s'ocupen de nosaltres. Després ens agrupen en un gran pati interior pavimentat. Després d'una llarga espera, ens porten al soterrani d'un gran edifici i ens deixen en una sala amb sostre baix on fa molta calor. Ens despullem i ens posen en un tamboret, on ens afaiten de dalt a baix. Després ens tallen els cabells al zero amb una màquina i després amb una ganiveta, deixant-nos només una línia de pèl de quatre centímetres al mig del crani. A continuació ens tiren sota una dutxa, de vegades bullint i de vegades gelada. Ens fan sortir i ens donen camises, pantalons i esclops, sense importar la talla."² (...) A l'alçada del pit esquerre de la jaqueta i al canalet dret dels pantalons, els deportats portaven el triangle que els corresponia. Eren de tela i al seu centre figurava la inicial de la nacionalitat a què pertanyien. (...) Després als barracons. Aleshores va començar la quarantena. La quarantena del coronel Jaume Arnaud va durar només dos dies. Va ser enviat al bloc núm. 19 que albergava els detinguts més febles. Havien d'estar al pati des de les sis del matí fins a les sis de la tarda, a l'estiu i a l'hivern, sovint sense tastar mos i en mànigues de camisa."

Roig, M. (2017). Els Catalans als camps Nazis. Edicions 62, Barcelona, p. 227-229

- Descriu amb les teves paraules el tracte a què són sotmesos els deportats només entrar al camp.
- Qui són les SS i els kapos? Escribeu un significat amb les paraules. Si no esteu familiaritzats amb aquests noms, busqueu una explicació a la llista de conceptes clau.
- Com els vestien?
- Com els marcaven? Què significava el color blau i la lletra S? Observa aquesta imatge:



Font: "Los últimos españoles de Mauthausen". Carlos Hernández de Miguel

- Quin aspecte havia de tenir el triangle dels deportats portuguesos?
- Plantejar una hipòtesi per escrit que ajudi a entendre per què tots havien de passar pel barracó de quarantena.
- Què pretenien les SS amb aquest tracte als presoners?

² Testimoniatge del Coronel Jaume Arnaud

- Com us fa sentir la lectura d'aquest testimoni?

3. On va ser traslladat?

4. Consulta les fonts que proporcionem i completa el resum sobre el subcamp d'Ebensee:

- Consultar el mapa d'Ebensee:



<https://wartraveller.com/ww2-location/ebensee-concentration-camp/>



<https://collections.ushmm.org/search/catalog/pa1043096>

- Consulta aquests enllaços per respondre:

<https://ebensee.weebly.com/ebensee.html>

<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/gallery/ebensee>

CREACIÓ	
MOTIU DE LA SEVA CONSTRUCCIÓ	
INSTAL·LACIONS DEL CAMP	
NOMBRE DE PRESONERS	
VÍCTIMES	
TIPUS DE TREBALLS FORÇATS	
CONDICIONS DE TREBALL	
CONDICIONES DE VIDA	
ALIMENTACIÓ	
TIPOLOGIA DE PRESONERS	
ELEMENTS DE LA MEMÒRIA	

5. Redactar un text breu (5 línies) posant en valor la importància de la investigació en curs que segueix rastrejant víctimes portugueses dels camps nazis per ajudar a preservar la memòria.

GRUP EXPERT 5: El final de la Segona Guerra Mundial: conseqüències i llegat

Introducció

L'alliberament dels camps va contribuir a difondre l'Holocaust entre l'opinió pública i el món que va poder comprovar, amb horror i estupefacció, les conseqüències de la infraestructura dels camps de concentració nazis. Alhora, va promoure l'aparició d'organitzacions que es van proposar de treballar contra l'oblit. Resoldre les preguntes següents sobre l'etapa que s'obre a partir del final de la Segona Guerra Mundial.

En aquesta part del treball en grup ens hem marcat els objectius següents:

- Conèixer com es va produir l'alliberament i la intervenció dels deportats.
- Conèixer el contingut del jurament que van fer els presoners de totes les nacionalitats per guardar la memòria de la deportació i dels crims comesos als camps de concentració.
- Conèixer i valorar la importància dels judicis de Nuremberg.
- Reflexionar sobre la necessitat de no oblidar els crims nazis.

1. Observa aquesta imatge i respon les preguntes:



Recreación escénica de la primera entrada de soldados estadounidenses en Mauthausen, probablemente el 7 de mayo de 1945 (créditos de la foto: US National Archives and Records Administration)

https://www.mauthausen-memorial.org/assets/uploads/3_1_13-0839.jpg

- a) Escriure el lema que apareix a la pancarta.
- b) Qui són les forces alliberadores? Quins elements de la fotografia identifiquen aquestes forces?
- c) Redactar un text breu explicant com va ser alliberat el camp de concentració de Mauthausen. Consulteu aquest enllaç:
<https://www.mauthausen-memorial.org/en/History/The-Mauthausen-Concentration-Camp-19381945/Liberation>

3. Llegir el jurament següent i descriure en una frase els principals objectius del mateix.

El 16 de maig de 1945, després de l'alliberament de Mauthausen, tots els comitès nacionals de presoners del camp van redactar un jurament. Va ser signat per deportats de múltiples nacionalitats:

"Per fi s'obren les portes d'un dels camps més terribles i sagnants, les del camp de Mauthausen. (...)

Els presoners, que encara ahir estaven amenaçats per la mort de la mà bestial del botxí feixista, expressen la seva gratitud de tot cor a les nacions aliades victorioses i alliberadores i saluden tots els pobles en la seva llibertat reconquerida. (...)

La pau i la llibertat són la garantia de la felicitat dels pobles i de la construcció d'un món sobre noves bases de justícia social i nacional. Aquest és l'únic camí cap a una col·laboració pacífica de les nacions i dels pobles. (...)

Havent recollit tan sàvies ensenyances, volem recórrer un camí comú, el camí de la llibertat indivisible de tots els pobles, el camí de la comprensió mútua, el camí de la col·laboració en la gran obra de la construcció d'un món nou, just i lliure. (...)

Recordant el vessament de sang de tots els pobles i els milions d'éssers humans sacrificats, assassinats, immolats pel feixisme nazi, prometem no abandonar mai el camí que hem traçat.

Sobre la base d'una comunitat internacional, volem erigir els soldats de la llibertat caiguts en aquesta lluita incansable, el monument més bonic: EL MÓN DELS HOMES LLIURES.

Ens dirigim al món sencer per dir: Ajudeu-nos en la nostra tasca. Visca la solidaritat internacional! Visca la llibertat!

En nom de tots aquells que van estar presos a Mauthausen:

Ceskoslovensky Narodni Revolucionni Vybor

Comité espanyol

Comité franco-belga

Comité Grec

Deutsches Komitee

Comitato Nazionale Italiano

Jugoslovenski Odbor

Magyar Bizottság

Osterreichischer

Nationalausschub

Komitee Polski

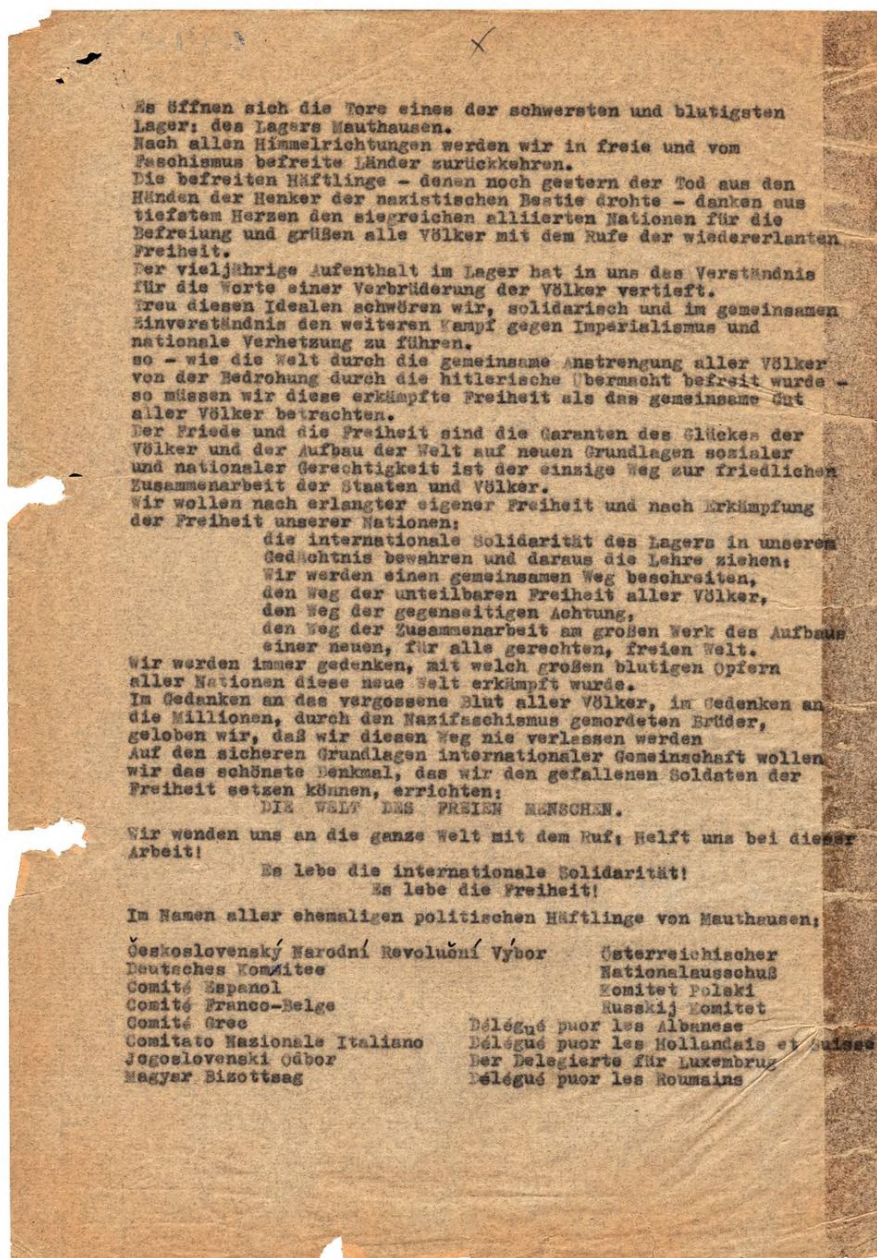
Russkij Komitee

Délégué pour les Albanais

Délégué pour les Hollandais Suisses

Der Delegierte für Luxemburg

Délégué pour les Roussins "



El 'Jurament de Mauthausen' del comitè internacional de presoners, maig de 1945 ([Mauthausen Memorial / Collections](#)). Film privat del soldat estatunidenc Ray Buch en el camp alliberat, maig de 1945 (US Holocaust Memorial Museum)

https://www.mauthausen-memorial.org/assets/uploads/3_1_13-AMM-U-4-2.jpg

- A qui agraeixen el seu alliberament?
- Quins haurien de ser els objectius de la "col·laboració pacífica de les nacions i els pobles"?
- Què prometen fer en el futur?
- Què demanen que faci el món per ajudar-los a assolir els objectius?
- La promesa que van fer, s'ha complert? Justificar la resposta.

4. Alguns oficials nazis van haver de respondre davant de la justícia. Veure aquest vídeo:
<https://www.youtube.com/watch?v=RsA6AdCRI-k>

- Què van ser els judicis de Nuremberg?
- Quan i on van tenir lloc?
- Quins països van formar part del Tribunal Militar Internacional de Nuremberg?
- De quins delictes se'ls acusava?
- Qui van ser jutjats?
- Quines sentències es van dictar?
- Van contribuir els judicis de Nuremberg a fer justícia? Per què?

5. Els actes d'homenatge i la instal·lació de monuments commemoratius són una realitat a Portugal i Espanya. Observa aquestes dues imatges i respon les preguntes:

	
Placa inaugurada el 2017 al “Mur de les Lamentacions” del camp de concentració de Mauthausen, en honor a totes les víctimes portugueses de la barbàrie nazi.	Placa commemorativa instal·lada per la Generalitat de Catalunya a Mauthausen amb motiu del 75è aniversari de l'alliberament del camp, en memòria dels deportats espanyols i catalans.

- Observar i escriure el que està gravat a les plaques.
- Per què és tan important fer aquests actes de memòria?

Nota per al docent: Activitat opcional

Si voleu desenvolupar una activitat addicional, us suggerim aquestes preguntes que poden ajudar a ampliar els seus coneixements.

5. Buscar i escriure quines accions fan organitzacions com l'Amical de Mauthausen per preservar la memòria històrica. Consulteu aquest enllaç: <https://amical-mauthausen.org/mision-valores-e-historia/>

6. Quan es va legalitzar l'Amical de Mauthausen a Espanya? Per què no va ser reconeguda abans i actuava de manera clandestina fins aquell moment? Consulteu aquest enllaç: <https://amical-mauthausen.org/mision-valores-e-historia/>

SEGONA PARTE - Grups d'experts

Durada: 20 minuts

En aquesta segona part de l'activitat, els alumnes experts de cada grup es reuneixen amb els seus homòlegs per revisar i contrastar les respostes a les preguntes. L'objectiu principal és enriquir la feina abans d'exposar-la als companys de grup.

Perquè quedi constància de les millores, suggerim que s'apunti en aquest apartat quina informació nova s'ha obtingut que ajudi a millorar el treball:

Incorpo aquesta nova informació a la meva feina

Marca la valoració que consideris:

- Ens ha resultat molt fàcil arribar a acords sobre el contingut de les respostes.
- En algunes parts ha estat difícil posar-s'hi d'acord perquè les respostes eren diferents.
- No ens hem posat d'acord i no hem pogut millorar les nostres respostes.

TERCERA PART - Tornada al grup de treball: labor periodística.

Durada: 20 minuts (4 minuts cadascun)

Ara és el moment de compartir amb els companys de grup els resultats de la feina, a la qual s'han afegit els suggeriments de millora d'altres experts. Cadascú disposa de 4 minuts per poder explicar el que ha investigat.

El treball final que caldrà completar és el d'un reportatge periodístic en què s'incorporarà el més important de la vostra investigació, seguint els consells adjunts:

https://research.ewu.edu/writers_c_journalistic_writing

Suggerim aquesta fitxa per poder redactar un esborrany abans del periodisme final:

ESTRUCTURA	QUÈ HA D'INCLOURE?	ESBORRANY DEL CONTINGUT
Titular de notícia	És l'element més important de la notícia, ja que molts usuaris se sentiran satisfets amb la lectura. El titular conté les dades bàsiques de la informació. Ha de ser prou atractiu per despertar l'interès de l'usuari	
Subtitular o entrada de notícia	Tot article ha de tenir una bona introducció, un paràgraf on s'aconsegueixi captar l'atenció del lector perquè estigui prou motivat per continuar llegint tota la notícia. Cal enfocar la idea clarament a la introducció per resumir el què, qui, com, quan, on i per què.	
Cos de l'article	El text de l'article ha de destacar ben exposat una vegada superada la introducció. Explica la història amb detall, cada persona que en forma part, el perquè hi és, la seva importància. Descriu els fets amb la realitat més gran possible i, sobretot, amb total objectivitat.	
Conclusió	Per tancar la història has de tenir una conclusió final, que sigui decisiva i serveixi per tancar el contingut amb èxit. El lector ha de quedar satisfet amb el que ha llegit, encara que la història sigui negativa, l'experiència de lectura serà positiva si està ben redactada.	

IMPORTANT

- Les paraules clau proporcionades han d'aparèixer al principi de l'activitat.
- S'hi poden incloure mapes, fotografies, gràfics, etc, amb una referència.
- L'informe final s'ha de sotmetre a la correcció ortogràfica.

DEURES: Redactar el reportatge periodístic definitiu a partir de l'esborrany elaborat conjuntament. Mantingueu l'estructura que s'ha proporcionat. Els millors reportatges elaborats pels grups es publicaran a la revista escolar (o a la pàgina web).

Activitat 2

Durada: 10 minuts

RESUM

Finalment, es realitzarà un debat a classe que se centrarà en tres qüestions:

- Quines diferències veus entre els deportats portuguesos i espanyols al camp de Mauthausen?
- Per què són tan valuosos els testimonis? Per què cal preservar la memòria històrica?
- Què creus que cal fer per evitar que aquests fets es repeteixin? Fer una proposta d'actuació.

Conclusió i avaluació de l'aprenentatge

Durada: 10 minuts

El professor demana als alumnes que reflexionin sobre la primera aportació sobre els republicans ibèrics al camp de concentració de Mauthausen al principi de l'activitat d'aprenentatge i que facin una autoavaluació amb la taula KWL.

Taula KWL

Què SÉ sobre els republicans ibèrics al camp de concentració de Mauthausen (Recordeu el que es va escriure al principi de l'activitat)	Què més VULL SABER sobre els republicans ibèrics al camp de concentració de Mauthausen (Recordeu el que es va escriure al principi de l'activitat)	Què HE APRÈS sobre els republicans ibèrics al camp de concentració de Mauthausen
--	--	---

--	--	--

Llistat de Conceptes Clau

Alliberadors: persones que van participar en l'alliberament i l'alleugeriment del patiment dels captius o obligats a amagar-se pels nazis i els seus col·laboradors. El terme s'aplica especialment als soldats, metges i religiosos que van entrar als camps de concentració capturats el 1944-45.

Camps de concentració: El terme camp de concentració es refereix a un camp en què s'atura o confina persones, normalment en condicions dures i sense tenir en compte les normes legals de detenció i empresonament que són acceptables en una democràcia constitucional. L'empresonament en un camp de concentració és de durada il·limitada, no està vinculat a un acte específic i no està subjecte a cap revisió judicial.

A Alemanya nazi es van desenvolupar institucions per empresonar els enemics i opositors polítics. Situats sovint als suburbis de les grans ciutats, els camps eren un indicador molt visible de la voluntat del règim nazi d'utilitzar la violència i el terror. Els presos dels camps de concentració estaven reclosos en condicions inhumanes i eren sotmesos a tortures, gana i, en alguns camps, a experiments mèdics. Després de l'esclat de la Segona Guerra Mundial, les autoritats alemanyes van ampliar la xarxa de camps de concentració. Al final de la guerra, la xarxa de camps incloïa camps de treball destinats a explotar el treball forçat dels presoners; camps de trànsit per reunir un gran nombre de víctimes abans de la deportació, així com camps del tipus anterior al 1939. Els camps d'extermini es van establir a finals de 1941/principis de 1942 amb la funció especialitzada de l'assassinat en massa.

Camp d'internament: L'internament és l'empresonament de persones, comunament en grans grups, sense càrrecs ni intenció de presentar-los. El terme s'utilitza especialment per al confinament de ciutadans enemics en temps de guerra o de sospitosos de terrorisme. El camp d'internament difereix del camp de concentració, però continua contenint-ne els elements (per exemple, els camps feixistes a la part oriental de l'Adriàtic).

Holocaust: la persecució i l'assassinat sistemàtic dels jueus promogut per l'Estat de l'Alemanya nazi i els seus col·laboradors entre el 1933 i el 1945.

Kapo: Presoner d'un camp de concentració seleccionat per les SS, al qual se li encomanava la tasca de supervisar altres presoners en destacaments de treballs forçats o fer tasques administratives. Rebien un tracte preferent (tenir una habitació privada o roba de civil), sempre que complissin les funcions que se'ls assignaven. Molts presoners oficials (kapos) eren reclutats entre les files de bandes criminals violentes i eren famosos per la seva brutalitat cap a altres presoners. Aquesta brutalitat era tolerada per les SS i feia marxada del sistema del camp.

Neutralitat: Situació d'un país que no pren partit en una guerra entre altres parts, i a canvi espera no ser atacat per cap. El concepte de "neutralitat a la guerra" està estrictament definit i imposa restriccions específiques a la part neutral a canvi del dret internacionalment reconegut de romandre neutral.

No bel·ligerància: Situació d'un país que, sense declarar-ne la neutralitat en un conflicte, decideix provisionalment no participar-hi.

Perpetradors: persones que van planificar, van organitzar, van promoure activament i/o van executar actes de persecució i assassinat.

Racisme: prejudici, discriminació o antagonisme institucional i/o individual dirigit contra algú d'una raça diferent, basat en la creença de superioritat de la raça pròpia.

"Retirada"/Exili republicà espanyol: és una referència al conjunt de ciutadans de l'Estat espanyol que durant la Guerra Civil del 1936 al 1939 i a la postguerra immediata van haver d'abandonar el país i es van traslladar a altres països per motius ideològics o per fugir de les represàlies per part del bàndol vencedor i del règim polític autoritari establert a Espanya. Una gran part dels primers refugiats, uns 500.000, segons investigacions recents, van suportar dures condicions de vida, a les quals cal afegir l'esclavatge durant la Segona Guerra Mundial. L'exili republicà "permanent" estava constituït per 220.000 persones, bàsicament excombatents, polítics o funcionaris directament compromesos amb la causa republicana, intel·lectuals, artistes, científics, professors i persones de professions qualificades. Les principals destinacions dels exiliats van ser Argentina, França i Mèxic, però també van participar en grups importants a altres països europeus i americans com Xile, Cuba, Veneçuela, República Dominicana, Unió Soviètica, Estats Units i Regne Unit.

Rotspanier: qualificatiu assignat als espanyols deportats, que van ser tractats com a "vermells espanyols" i considerats apàtrides. Als registres d'entrada dels camps se'ls catalogava amb aquest terme.

SS: "SS" són les sigles de "Schutzstaffel" (en alemany, - Esquadres de Protecció). És una gran organització paramilitar, punta de llança del Partit Nacionalsocialista. Els alemanys creien que les SS eren una unitat d'elit perquè tots els membres eren seleccionats segons criteris racials i ideològics. A l'apogeu del seu poder, les SS comptaven amb uns 950.000 membres i el seu líder era Heinrich Himmler. Les SS van tenir un paper fonamental a les

execucions massives durant l'Holocaust. Les SS són responsables de la mort de més de 12 milions de persones, la majoria jueus, polonesos, altres eslaus i altres grups racials o ètnics, com els gitanos. Van dur a terme les liquidacions de discapacitats, malalts mentals, homosexuals, membres de diferents grups religiosos i opositors polítics. Després de la guerra, el tribunal de Nuremberg va declarar a les SS organització criminal a causa de l'aplicació de les lleis racials i del genocidi durant l'Holocaust.

Stolpersteine (“pedres d'ensopegar”): És un projecte de l'artista alemany Gunter Demnig. Va col·locar la primera Stolperstein el 16 de desembre de 1992 a Colònia. L'objectiu d'aquest monument és commemorar la memòria de les víctimes deportades i assassinades pel govern nazi. Són llambordes de ciment de 10x10x10 cm a la part superior de les quals porten incrustada una placa de bronze de 10x10 cm, on es registren les dades essencials de la persona commemorada. Es col·loquen a la vorera, davant de la residència on vivien les víctimes perquè el fet d'“ensopegar” en motivi el record.

Víctimes: persones que van ser assassinades pels nazis o els seus col·laboradors, o que van patir greus pèrdues pels seus actes de persecució.

BIBLIOGRAFIA I ALTRES RECURSOS DE CONEIXEMENT UTILITZATS EN LA PREPARACIÓ DE L'ACTIVITAT D'APRENENTATGE

Bibliografia

- Amical de Mauthausen y otros campos. (2017). *#1 Republicanos españoles en Mauthausen*. Amical de Mauthausen. Consultat el 07 01, 2021, a partir de <https://amical-mauthausen.org/wp-content/uploads/2018/03/mauthausen-20171020.pdf>
- Brenneis, S.J. (2018). *Spaniards in Mauthausen. Representations of a Nazi Concentration Camp, 1940–2015*. University of Toronto Press.
- Eastern Washington University. (n.d.). *Journalistic Writing*. Writers' Center. Consultat el 08 28, 2021, a partir de https://research.ewu.edu/writers_c_journalistic_writing
- ENCYCLOPEDIA BRITANNICA. Mauthausen <https://www.britannica.com/place/Mauthausen-concentration-camp-Austria>
- Feith, J. (2020, 02 20). *Jigsaw Learning In Physical Education*. ThePhysicalEducator.com. Consultat el 07 20, 2021, a partir de <https://thephysicaleducator.com/2020/02/20/jigsaw-learning-in-physical-education/>
- Hernández de Miguel, C. (2015). *Los últimos españoles de Mauthausen*. S.A. EDICIONES B.

- History Channel (Director). (2017). *What Happened at the Nuremberg Trials?* [documentary fragment]. <https://www.youtube.com/watch?v=RsA6AdCRI-k>
- *La responsabilidad franquista*. (n.d.). Deportados.es. Consultat el 08 18, 2021, a partir de <http://deportados.es/culpables-responsabilidad-franquista>
- Le Chêne, Evelyn (1971). *Mauthausen: The history of a death camp*, Methuen; First Edition.
- *Liberation*. (n.d.). Mauthausen Memorial. Consultat el 08 25, 2021, a partir de <https://www.mauthausen-memorial.org/en/History/The-Mauthausen-Concentration-Camp-19381945/Liberation>
- Lleida recorda als veïns deportats a camps de concentració nazis amb 10 nous llambordes Stolpersteine. (2021, 05 22). *Diari Segre*. <https://www.segre.com/es/noticias/lleida/2021/05/22/lleida-recuerda-los-vecinos-deportados-campos-concentracion-nazis-con-nuevos-adoquines-stolperst-eine-135466-1092.html>
- Memorial Book for the Dead of the Mauthausen Concentration Camp and its Subcamps. (n.d.) <https://www.mauthausen-memorial.org/en/Research-Center/Publications/Memorial-Book-for-the-Dead-of-the-Mauthausen-Concentration-Camp-and-its-Subcamps>
- Mongay, C. (2021). *Al meu estimat desertor*. Territoris.cat. Consultat el 07 02, 2021, a partir de <https://territoris.pageflow.io/al-meu-estimat-desertor#300559>
- *Recomendaciones para la enseñanza y el aprendizaje del Holocausto*, Alianza Internacional para la Memoria del Holocausto, Alianza Internacional para la Memoria del Holocausto (IHRA), 2019.
- Roig, M. (2017). *Els catalans als camps nazis* (Segona ed.). Edicions 62.
- The Mauthausen Concentration Camp Complex World War II and Postwar Records <https://www.archives.gov/files/publications/ref-info-papers/rip115.pdf>
- Trouillard, S. (2019, 02 11). *La Retirada: 80 years since 475,000 Spanish refugees arrived in France*. France24. Consultat el 08 20, 2021, a partir de <https://www.france24.com/es/20190210-aniversario-80-retirada-refugiados-francia>
- UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM. (n.d.). *Deportations to killing centers*. Holocaust Encyclopedia. Consultat el 08 09, 2021, a partir de <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/deportations-to-killing-centers#inside-the-railcars-1>
- UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM. (n.d.). *Mauthausen*. Holocaust Encyclopedia. Consultat el 08 10, 2021, a partir de

<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/mauthausen>

- Wingeate Pike, D. (2000). *Spaniards in the holocaust. Mauthausen, the horror on the Danube*. Routledge.